

Flet i Uganda

Ikke hobby – men en snæver levevej

AF JETTE MELLGREEN *Odense Aftenskole*

I Uganda er husflid og håndværk ikke hobby, men alvor for en snæver levevej i et fattigt land, hvor gennemsnitsborgeren lever for under en dollar om dagen. Odense Aftenskole har været i Uganda for at se, om danske flettetraditioner kan bruges i Uganda – og omvendt.

En lokal håndværker i Uganda har sjældent meget værktøj. Maskiner og i det hele taget strøm er en sjældenhed. Materialer er lige ved hånden i bushen i en rigdom og mangfoldighed i det frodige grønne landskab. Materialeudgifter er tid, og tiden regnes ikke som en væsentlig faktor, når et produkt skal prissættes. Derfor sælges håndværksprodukter for ganske lidt. Kurvemageri er et dynamisk håndværk baseret på kulturel foranderlighed. Således kan vi i produkternes mangfoldighed – eller manglen på samme – aflæse samfundets kondition og gætte på kurvemagerens status fysisk, psykisk og socialt. Som så mange andre steder er det ikke i hændernes værk at respekten og de

store penge ligger. Vores rejse koncentrerer sig i det nordvestlige Uganda i et område, der i mere end tyve år har været plaget og præget af Lord Resistance Army (LRA), der har flere hundrede tusinde menneskeliv på samvittigheden, om de da havde en sådan.

Arbejdsgruppen

Vi er: Peter Hersted, sløjdlærer med fem års ophold i Uganda som udsending for Mellemløst Samvirke, Jan Johansen, leder af Odense Aftenskole og økonomiansvarlig for indeværende og kommende projekt og Jette Mellgren, fletter, kurvemager, foredragsholder og forfatter med flet som omdrejningspunkt. Vores rejse har til formål at finde

samarbejdspartnere til et kommende flerårigt projekt med håndværk og undervisning som nerve.

Med Peters kendskab til landet, hans lokale kontakter til håndværkere og sociale grupper af kvinder, krigsramte, skoleledere og ngo'ere har vi taget syv mile-skridt i forhold til aktuelle besøg og potentielle projektpartnere. Med Jans organisatoriske flair har vi afdækket organisationerne

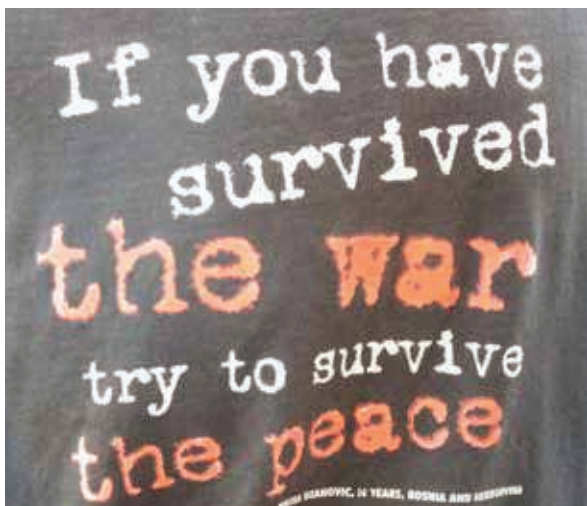
Forberedende tur

Målet med rejsen var på vegne af NETOP og Dansk Husflid at finde potentielle samarbejdspartnere til et flerårigt u-landsprojekt under Danida.

"Hvis du har overlevet krigen, så prøv at overleve freden."

Denne t-shirt viser galgenhumoristisk, at det ikke er let at være overlevende efter en krig.

(Foto: Odense Aftenskole)

og organiseret budgetterne, og med mit fokus på flet fik vi konkret afholdt et par workshops for at måle interessen, det faglige niveau og den kulturelle velvilje ved vores udefrakommende formidling.

Nationale udfordringer

I Uganda taler alle ikke det samme sprog. Mere end 52 stammesprog flourerer, og inden for afstande på under hundrede kilometer, kan det ske, at folk ikke forstår hinanden. En gigantisk udfordring for en nation! Kiswahili er fællessproget i blandt andet Kenya og Tanzania, men her i Uganda betragtes det som et (forhadet) militærsprog, der blev brugt under Amin. I stedet satser man på engelsk som fællessprog, og det er dem forundt, der er velsignet med skolegang.

I Danmark er det hobby – i Uganda ren overlevelse. Flittige hænder fletter det daglige brød.
Foto: Odense Aftenskole)

Skolegang fordrer skoleuniform. Et engelsk levn fra briterne, der brugte uniformen til at opnå en form for lighed inde i skolegården, som ikke fandtes udenfor. Dog er der i de nordlige områder i

landet primære behov som mad og husly, der sætter uniformen i anden række, og hermed vanskeliggør skolegang for flere børn.

Kurvemageri

Kurvemageri er alvor. Sagt i store linjer fremstilles fire-fem kurve, der alle indgår som traditionelle redskaber i den daglige husholdning:

Den mest udbredte og brugte kurv er flade fade til sortering af avner fra korn. De flettes i en form for plating over to, under to af delte strå. Stråene flettes naturel, og farvestrålende mønstre ses efterfølgende dekoreret udenpå.

Nærmest som en naturlov bæres alting på hovedet, hvilket afstedkommer flotte, ranke og stolte kropsholdninger hos kvinderne. Ingen hængende skuldre. I nogle lokalt afgrænsede områ-

der benyttes stadig runde, høje kurve til transport til markedet. Kurvene flettes af rygstænglen i palmebladene.

Løbbinding udføres i et tæt og lukket løb, oftest bundet i bløde palmeblade. Typisk har disse kurve strejf af kunstigt farvede materialer, men vi mødte enkelte kvinder, der holdt fast i gamle skikke med plante- og jordfarvede flettematerialer.

Sirligt flettede bånd af palmeblade syet sammen til tæpper, hatte og kurve, naturel eller i en højtråbende farveskala var udpræget rigtig mange steder.

Hexagonalt flettede kurve af papyrus til transport af større mængder afgrøder var hyppigt forekommende på markeder.

Flet indgår som konkrete brugsting i den afrikanske hverdag.

Det ser ud til, at der alene fremstilles til lokal afsætning. Måske det kunne tænkes i nye og større rammer.

Workshops

Ved vores workshops oplevede vi en stærk tro på håndværket, som en evne til selvforsørgelse. Blandt de folk, der deltog i vores workshop i Lira var flere tidligere bortført af rebellerne (LRA), og det var så – med hjælp fra oven – lykkedes dem at slippe bort herfra. De sår, det har givet på krop og sjæl, umuliggør et almindelig husmandsliv, hvorfor de er henvist til lettere produktion

Kurve har en helt praktisk funktion i Uganda – her som cykeltasker. (Foto: Odense Aftenskole)

og handel. Pension og offentlig forsørgelse er kun en godbid til statsansatte gennem mange år. Bønder og andet godtfolk må klare sig selv.

Stærke indtryk har printet sig ind som blandt andre Akao, en 58-årig kvinde, uddannet læge. Bortført i 2002. Mishandlet og maltrakteret før hun undslap tre år senere. På grund af kvæstelserne forhindret i tilbagevenden til tidligere job og frataget muligheden for at dyrke egne afgrøder. Akao er derfor tvunget til forsørgelse af anden vej og har her valgt kurvene.

Frederick, en 47-årig mand, aleneforsørger til elleve børn. Hustruen død. Taget af rebellerne i 2003 og senere efter forsøg på flugt frarøvet halvdelen af sin synsevne og korporligt ødelagt, så muligheden for selvforsørgelse er stærkt svunden. Han har valgt at flette kurve og sælge disse.

I begge workshops mødte vi en stor glæde og parathed til deltagelse. Vi kom med nye teknikker og præsentation af nye produkter; cykelkurve og åbent flettede net. Vi havde brug for deres viden om de lokale materials muligheder og anvendelighed. Vi arbejder typisk siddende på en stol ved et bord. I Uganda foretages arbejdet siddende på jorden med produktet i skødet, hvilket sætter andre grænser og giver nye muligheder for fremstilling af produkterne. Det var nogle helt fantastiske dage, hvor vi trods sprogbarrierer og kulturelle grøfter arbejdede tæt i det fælles sprog, som er håndværkets styrke.

Inspiration, viden, netværk og afsætning

Vi slutter rejsen af med en rig følelse af, at inspiration og ny viden har været god og gensidig

energi både for os og for vores kursister i Uganda. I dette afrikanske land lever folk isoleret, forstået på den måde, at de ikke rejser rundt, men lever det meste af livet i samme egn. Vi har set hvor forskelligt de griber kurvemageri an, og hvordan nogle farver med syntetiske farver, mens enkelte holder gamle traditioner i hævd ved at farve med jord og planter. Vi forestiller os, at de med regional netværksdannelse kunne inspirere hinanden et stykke af vejen – og resten vil vi gerne hjælpe til med. Som en altafgørende nødvendighed står afsætning af produkterne. I Kampala sælges en bred vifte af kurve fra både Kenya og Tanzania. Måske kunne kurverepertoiret i Uganda udvides med sigte mod lokalt afsæt. Et fremtidigt projekt kunne blandt andet byde ind med en form for nytænkning her.

